

SAYI : B.02.0.007.00/1403
KONU : Yazılı Soru Önergesi

02.11.2009

TÜRKİYE BÜYÜK MİLLET MECLİSİ BAŞKANLIĞI
GENEL SEKRETERLİĞİNE

- İLGİ: a) Türkiye Büyük Millet Meclisi Başkanlığı Genel Sekreterliği Kanunlar ve Kararlar Dairesi Başkanlığı'nın 01.10.2009 tarih ve KAN.KAR.MD.A.01.0.GNS.0.10.00.02-7/9230-15520/33671 sayılı yazısı.
b) Başbakanlık Kanunlar ve Kararlar Genel Müdürlüğü'nün 06.10.2009 tarih ve B.02.0.KKG.0.12/106-159-57/3927 sayılı yazısı.

İstanbul Milletvekili Sayın Ayşe Jale AĞIRBAŞ'ın Sayın Başbakanımıza tevcih ettiği, Sayın Başbakanımızın da kendileri adına Bakanlığım koordinatörlüğünde cevaplandırılmasını istediği 7/9230 esas no'lu yazılı soru önergesinin cevabı ekte sunulmuştur.

Bilgilerinize arz ederim.

Selma Aliye KAVAF
Devlet Bakanı

Dağıtım:

Gereği :

- TBMM Genel Sekreterliği
(Kanunlar ve Kararlar Dai.Bşk.)
Ek: 1 Yazı (2 Nüsha)

Bilgi :

- Başbakanlık
(Kan.ve Kar.Gen.Müd.)
Ek: 1 Yazı

**İSTANBUL MİLLETVEKİLİ SAYIN AYŞE JALE AĞIRBAŞ'IN
7/9230 ESAS NOLU YAZILI SORU ÖNERGESİ CEVABIDIR**

Toplumların temel yapı taşı konumunda olan çocukların ve gençlerin sağlıklı bir büyüme ortamında yetiştirilmesi, ülkelerin geleceğe güvenle bakmaları açısından büyük önem arz etmektedir. Bu bağlamda, çocukların psikolojilerini derinden sarsan, gelişme çağları boyunca izleri silinemeyen şiddet olaylarını önlemek amaçlı tedbir ve düzenlemeleri almak hükümetlerin öncelikli görevleri arasında sayılmaktadır. Gerçekleştirilen tüm ulusal ve uluslararası çalışmalara rağmen, Birleşmiş Milletlerin yayımladığı istatistiklere göre, dünya genelinde maalesef 275 milyon çocuk ailelerinin fiziksel, cinsel veya psikolojik şiddetine maruz kalmaktadır. Çoğunlukla şiddet öngören davranış modelleri, çocukların disipline edilmesi adı altında toplumdan kabul görmekte, bu konuda çıkarılan yasaların uygulama etkinliği düşük olmaktadır. Benzer şekilde, Birleşmiş Milletler Çocuklara Yönelik Şiddet Araştırması, aile içinde sert ceza biçiminde uygulanan şiddetin gerek sanayileşmiş gerekse gelişmekte olan ülkelerde yaygın olduğunu, her yıl 50 binden fazla çocuğun öldürüldüğünü, şiddet sonucu meydana gelen yaralanmalar nedeniyle hastanede tedavi altına alınan çocuk sayısının ise 1-2 milyon arasında olduğunu yansıtmaktadır. Çocuğa yönelik şiddet olaylarında Türkiye'nin kamesi de maalesef pek parlak değildir. Araştırmalar ülkemizdeki çocukların yaklaşık yüzde 35'inin fiziksel, yüzde 30'unun cinsel istismara uğradığını ya da bunlara tanık olduğunu göstermektedir. Hiç şüphesiz, aile içi şiddete maruz kalan çocuğun aileye, insanlara ve kendine bakış açısı önemli ölçüde değişmektedir. Ayrıca, çocuklara yönelik şiddet topluma ağır bir maliyet getirmekte, yaşam boyu sürebilecek toplumsal ve psikolojik sorunlara yol açmaktadır. Kuşaktan kuşağa etkileri yansıyabilecek bu önemli sosyal soruna çözüm aramak çocuğa yönelik şiddet olaylarını azaltmak için gereken tedbirleri almak ve bu konuda toplumu bilinçlendirici çalışmalar yapmak devletin insan hakları alanındaki yükümlülüklerinin başında gelmektedir. Bu bağlamda;

SORULAR :

- 1) Çocuklara yönelik şiddetin önlenmesi konusunda alınan tedbirler nelerdir? Alınan tedbirler, son beş yıllık süre zarfında ne derece etkili olmuştur? Yıllar itibariyle bilgi verir misiniz?
- 2) Türkiye, çocuklara yönelik şiddete karşı mücadeleye ilgili uluslararası anlaşmaların tamamını imzalamış mıdır? Türkiye, bu anlaşmaların getirdiği yükümlülükleri tam anlamıyla yerine getirmekte midir?
- 3) Ülkemizde çocuğa yönelik şiddet genellikle mahkeme kayıtlarına yansımamakta ve gizli kalmaktadır; oysa bu durum çocuğa yönelik şiddetin ülkemizdeki gerçek boyutunu görmemizi engelleyen en önemli handikaptır. Bu çerçevede çocuğa yönelik şiddeti engelleyecek toplumsal bir bilinç oluşturulması yönünde üniversiteler, sivil toplum kuruluşları ve medyayı da kapsayan bir işbirliği bugüne kadar neden oluşturulmamıştır? Çocuklara yönelik şiddetle ilgili ulusal bir stratejik plan ortaya konulması yönünde bir girişiminiz olacak mıdır?
- 4) Çocuklara yönelik şiddet konularıyla ilgilenen dernekler ve çeşitli sivil

toplum kuruluşlarının büyük kısmı maddi imkânsızlıklardan dolayı faaliyetlerini yerine getirememektedirler. Hükümet bu kuruluşlara neden gereken desteği vermemektedir? Çocuklara yönelik şiddetin önlenmesini amaçlayan yerel yönetim ve sivil toplum girişimlerinin yaygınlaştırılması ve desteklenmesine yönelik bir çalışmanız olacak mıdır?

- 5) Çocuklara yönelik şiddet konusuyla ilgilenen devlet kurum ve kuruluşlarına 2010 bütçesinde ayrılan payın, kuruluşların fonksiyonlarını etkin bir biçimde yerine getirecek oranda belirlenmesine ilişkin bir girişiminiz olacak mıdır?
- 6) Okullarda her türlü fiziksel şiddete karşı çıkan davranış modellerini benimsetmeye ve özendirmeye yönelik özel müfredat ve programlar yürütülmekte midir? Bu konuda yapılan çalışmalarda nasıl bir yol izlenmektedir?
- 7) Çocuklara yönelik şiddet konularıyla ilgili şikâyetlerin iletileceği, etkili ve bağımsız mekanizmalar oluşturmaya yönelik bir çalışma yapılması hükümetin gündeminde midir?

CEVAPLAR:

Konuya ilişkin olarak Bakanlığımıza bağlı Sosyal Hizmetler ve Çocuk Esirgeme Kurumu Genel Müdürlüğünce verilen cevaba göre;

Genel Müdürlüğümüzün koordinatörlüğünde, Çocuk Hakları Sözleşmesinin ilke ve hükümleri kapsamında, ilgili Bakanlıkların katılımı ve Birleşmiş Milletler' in işbirliğiyle, 1999-2000 yılları arasında gerçekleştirilen "Çocuk Hakları Tanıtım Kampanyası" çerçevesinde Ulusal Çocuk Kongresi düzenlenmiştir. Ulusal Çocuk Kongresinin en önemli çıktısı ise illerde Çocuk Hakları Komitelerinin kurulması kararıdır. Yetişkin ve çocuk olmak üzere her ilde oluşturulan bahse konu komiteler 2000 yılından itibaren çalışmalarını sürdürmektedir. Her yıl, Çocuk Hakları Sözleşmesinin kabul edildiği tarih olan 20 Kasım Dünya Çocuk Hakları günü nedeniyle Türkiye'nin 81 ilinden gelen çocuk ve yetişkin temsilcilerinin katıldığı Ulusal Çocuk Forumları düzenlenmektedir.

Çocuk Hakları Komiteleri ve Çocuk forumları, çocukların Türkiye'de düşüncelerini dile getirecekleri bir ortam olması, çocukların haklarını öğrenip yayma, kendilerini ilgilendiren konuları gözlemleme ve değiştirme becerisi kazandırarak, çocuktan çocuca eğitimi her kesimden (öğrenci, korunmaya muhtaç çocuk, sokakta çalışan çocuk gibi) çocuca ulaştırma imkânını sağlamıştır. İllerde kendi sorunlarını dile getirme ve ildeki üst düzey yöneticilere ulaştırma fırsatı vermesi, yerel ve ulusal medya ve sivil toplum kuruluşlarıyla çalışarak çocuk haklarının herkes tarafından duyulmasına olanak sağlaması açısından önem arz etmektedir.

Çocuk Hakları Komiteleri, okullarda çocuk hakları kulüplerinin kurulmasına katkı sağlamaktadır. Söz konusu komitelerde yer alan çocuklar, her kesimden her sosyal durumdan çocuklarla birlikte çalışmayı öğrenmektedirler. Çocuk hakları konusunda Sosyal Hizmetler ve Çocuk Esirgeme Kurumunun sadece korunmaya muhtaç çocuklar için değil tüm çocuklar için çalıştığını duyurdular.

Çocuk Hakları Komiteleri temsilcileri Çocuk Forumları aracılığıyla, Cumhurbaşkanlığı, Başbakanlık, Milletvekilleri, Üst düzey yöneticilerle buluşup illerin ve bölgelerinin sorunlarını paylaşma fırsatı elde etmişlerdir.

TBMM bünyesinde 2008 yılında düzenlenen IX. Ulusal Çocuk Forumunda 8 milletvekilinden oluşan Çocuk Hakları İzleme Komitesi kurulmuştur. Çocuk Hakları Komitelerinde yer alan çocuklar, TBMM'de oluşturulan Çocuk Hakları İzleme Komisyonunun alt yapı çalışmalarında görev almışlardır. 2008 Yılında Çocuk Komiteleri temsilcilerinden oluşturulan Çocuk Danışma Kurulu, TBMM Çocuk Hakları İzleme Komitesi Web Sayfasının oluşturulmasına katkı sağlamıştır.

Çocuk Hakları Komitelerinin her İlde kurulmuş olması ve çocuklar tarafından idare ediliyor olması özelliği ile Uluslararası alanda önemli bir örnek teşkil etmektedir.

4 Temmuz 2006 tarihli ve 26218 sayılı Resmi Gazete'de yayımlanan "Çocuk ve Kadınlara Yönelik Şiddet Hareketleriyle Töre ve Namus Cinayetleri'nin Önlenmesi için Alınacak Tedbirler" konulu, 2006/17 sayılı Başbakanlık Genelgesinde belirtilen önerilere ilişkin olarak, "çocuğa yönelik şiddet" konusunda başlatılacak çalışmalarda koordinasyon görevi Sosyal Hizmetler Çocuk Esirgeme Kurumu Genel Müdürlüğü'ne verilmiştir. Bu kapsamda, çocuğa yönelik şiddet konusunda ilgili kurum ve kuruluşlarının yanı sıra 81 İlden gelen bilgiler, üçer aylık dönemler halinde raporlaştırılmaktadır.

Ülkemizin taraf olduğu uluslararası anlaşma ve sözleşmeler;

1) Birleşmiş Milletler Çocuk Hakları Sözleşmesi, Ülkemiz tarafından 14 Eylül 1990 tarihinde imzalanarak, Bakanlar Kurulu'nun 09.12.1994 tarihli ve 4058 sayılı kararıyla onaylanmış, 27.01.2009 tarihinde yürürlüğe girmiştir. Ülkemizin de taraf olduğu Birleşmiş Milletler Çocuk Hakları Sözleşmesinin 3. maddesi çocukları ilgilendiren bütün faaliyetlerde çocuğun üstün yararının gözetilmesini, 12. maddesi çocuğun kendisini ilgilendiren her konuda görüşünün alınmasını, 19.maddesi çocuğun her türlü suistimalden ve ihmalden korunmasını, 34. ve 35. maddeleri çocukların cinsel sömürü olaylarından korunmasını, bu arada fuhuş ve pornografi dahil olmak üzere her türlü cinsel sömürü olaylarına karşı koruyucu tedbirlerin alınmasını taraf devletlere görev olarak yüklemiştir.

2) Palermo'da 12-15 Aralık 2000 tarihlerinde yapılan BM Sınırışan Örgütlü Suçlarla Mücadele Sözleşmesinin imzaya açılan iki Ek Protokolünden biri olan "İnsan Ticaretinin, Özellikle Kadın ve Çocuk Ticaretinin Önlenmesine, Durdurulmasına ve Cezalandırılmasına İlişkin Protokol " de ülkemiz tarafından 13.12.2000 tarihinde imzalanmıştır.

3) Çocuk Haklarına Dair Sözleşmeye Ek "Çocuk Satışı, Çocuk Fahişeliği ve Çocuk Pornografisi ile İlgili İhtiyari Protokol" de Ülkemizce onaylanarak, yürürlüğe girmiştir.

4) Çocuk Haklarına Dair Sözleşmeye Ek "Çocukların Silahlı Çatışmalara Katılmaları ile İlgili İhtiyari Protokol" Ülkemizce onaylanarak, yürürlüğe girmiştir.

5) ILO kapsamında imzalanan ve 27 Haziran 2001 tarih ve 24445 sayılı Resmi Gazete'de yayınlanan 182 nolu "Kötü Şartlardaki Çocuk İşçiliğinin Yasaklanması ve Ortadan Kaldırılmasına İlişkin Acil Önlemler Sözleşmesi"nin 3. maddesinin b

bendinde "Çocuğun fahişelikte, pornografik yayınların üretiminde veya pornografik gösterilerde kullanılması, bunlar için tedariki ya da sunumu", "en kötü biçimlerdeki çocuk işçiliği" kapsamında değerlendirilmiştir.

6) Ülkemiz çocukların her türlü cinsel suistimal ve cinsel istismardan korunması ve çocuk pornosu ile mücadelede, "Avrupa Konseyi Çocukların Cinsel Suistimale ve Cinsel İstismara Karşı Korunmalarına İlişkin Sözleşme"yi 2007 yılında imzalamıştır. Anılan Sözleşme'nin yürürlüğe girebilmesi için üçü Avrupa Konseyi üyesi en az beş ülke tarafından onaylanması gerekmektedir.

7) Ülkemiz "Çocuk Haklarının Kullanılmasına Dair Avrupa Sözleşmesi"ni 9 Haziran 1999 tarihinde imzalamış, anılan Sözleşme, 18.01.2002 tarihli ve 4620 sayılı Onay Kanunu ile uygun görülerek 1 Ekim 2002 tarihinde yürürlüğe girmiştir.

8) "Çocukların Velayetine İlişkin Kararların Tanınması ve Tenfizi ile Çocukların Velayetinin Yeniden Tesisine İlişkin Avrupa Sözleşmesi", Ülkemiz tarafından 20.10.1997 tarihinde imzalanmış, 433 sayılı kanunla 04.08.1999 tarihinde kanunlaşarak, 01.06.2000 tarihinde yürürlüğe girmiştir.

9) "Uluslararası Çocuk Kaçırmanın Hukuki Veçhelerine Dair Lahey Sözleşmesi", Türkiye tarafından 21.01.1988 tarihinde imzalanmış, 4461 sayılı kanunla 03.11.1999 tarihinde kanunlaşarak, 01.08.2000 tarihinde yürürlüğe girmiştir.

10) "Küçüklerin Korunmasına Dair Avrupa Sözleşmesi", Ülkemiz tarafından 26.06.1974 tarihinde imzalanmıştır.

11) "Küçüklerin Korunması Hususunda Makamların Yetkisi ve Uygulanacak Kanuna İlişkin Sözleşme" 2029 sayılı kanunla 04.01.1977 tarihinde kanunlaşarak, 24.10.1983 tarihinde yürürlüğe girmiştir.

12) " Suçluların İadesine Dair Avrupa Sözleşmesi"nin onaylanması 18.11.1959 tarih ve 7376 sayılı kanunla uygun bulunmuş olup, metni 26.11.1959 tarih ve 10365 sayılı Resmi gazetede yayımlanmıştır.

Ülkemiz, bu anlaşmaların getirdiği yükümlülükleri tam anlamıyla yerine getirmek amacıyla iç hukukumuzda çocukların her türlü şiddete karşı korunmasına ilişkin olarak aşağıdaki düzenlemeleri yapmıştır.

1) Sosyal, siyasal ve ekonomik değişiklikler dolayısıyla eskiyen değerlere dayalı Türk Ceza Kanununun çağa uydurulması için gerekli değişikliklerin yapılması amacıyla hazırlanan "5237 sayılı Türk Ceza Kanunu" 26/09/2004 tarihinde kanunlaşmış ve 01/06/2005 tarihinde yürürlüğe girmiştir.

2) 1412 sayılı Ceza Muhakemeleri Usulü Kanununun toplumsal, siyasal, sosyal ve ekonomik değişimler karşısında eskimiş olan ve günün şartlarına göre ihtiyaçlara cevap veremeyen yönlerinin ıslah edilmesi amacıyla hazırlanan "5271 sayılı Ceza Muhakemesi Kanunu" 04/12/2004 tarihinde kanunlaşmış ve 01/06/2005 tarihinde yürürlüğe girmiştir.

3) Özel korunma ihtiyacı olan veya kanunla ihtilafa düşen çocukların korunmasını, haklarının ve esenliklerinin güvence altına alınmasını, toplumun adalet ve güvenlik ihtiyacının karşılanmasını hedefleyen çocuk adalet sisteminin esas ve usullerini düzenlemek ve özel korunma ihtiyacı olan çocuklar hakkında alınacak tedbirler ile kanunla ihtilafa düşen çocuklar hakkında hükmolunacak tedbirlerin usul, esas ve uygulanmasına dair ve çocuk mahkemelerinin kuruluşu, görev ve yetkileri ile yargılama usullerinin düzenlenmesi amacıyla hazırlanan "5395 sayılı Çocuk Koruma Kanunu" 03/07/2005 tarihinde kanunlaşmış ve 15/7/2005 tarihli Resmî Gazete'de yayımlanmıştır.

4) Aile mahkemelerinin görev alanının, kuruluş amacına uygun olarak yeniden belirlenmesi amacıyla hazırlanan 5133 sayılı "Aile Mahkemelerinin Kuruluş, Görev ve Yargılama Usullerine Dair Kanunda Değişiklik Yapılmasına İlişkin Kanun" 14/04/2004 tarihinde kanunlaşmış ve 20/04/2004 tarihinde yürürlüğe girmiştir.

5) Korunma ihtiyacı olan veya suça sürüklenen çocukların korunması, haklarının ve esenliklerinin güvence altına alınması ile Çocuk Koruma Kanununun uygulanmasına ilişkin usûl ve esasları düzenlemek amacıyla hazırlanan ve denetim altına alınmasına karar verilen, korunma ihtiyacı olan ve suça sürüklenen çocuklar hakkında yürütülecek uygulamalar ile sosyal inceleme raporlarına ve suça sürüklenen çocukların soruşturma ile yargılama usûllerine ilişkin kuralların uygulanmasına ve bu konuyla ilgili olarak görev yapanların hizmet öncesi ve hizmet içi eğitimine dair usûl ve esasları kapsayan "Çocuk Koruma Kanununun Uygulanmasına İlişkin Usul ve Esaslar Hakkında Yönetmelik" 24/12/2006 tarihli Resmî Gazete'de yayımlanarak yürürlüğe girmiştir.

6) Korunma ihtiyacı olan veya suça sürüklenen çocukların korunmasına, haklarının ve esenliklerinin güvence altına alınmasına ilişkin usûl ve esasları düzenlemek amacıyla hazırlanan ve korunma ihtiyacı olan çocuklar hakkında alınacak tedbirler ile suça sürüklenen çocuklar hakkında uygulanacak güvenlik tedbirlerinin usûl ve esaslarına, bu kararların yerine getirilmesinde kurumların görev ve sorumluluklarına ilişkin hükümleri kapsayan "Çocuk Koruma Kanununa Göre Verilen Koruyucu ve Destekleyici Tedbir Kararlarının Uygulanması Hakkında Yönetmelik" 24/12/2006 tarihli Resmî Gazete'de yayımlanarak yürürlüğe girmiştir.

5237 sayılı Türk Ceza Kanununun;

- 1) "İnsanlığa karşı suçlar" başlıklı 77,
- 2) "İnsan ticareti" başlıklı 80,
- 3) "Çocukların cinsel istismarı" başlıklı 103,
- 4) "Reşit olmayanla cinsel ilişki " başlıklı 104,
- 5) "Cinsel taciz" başlıklı 105,
- 6) "Müstehcenlik" başlıklı 226,
- 7) "Fuhuş" başlıklı 227. maddelerinde çocukların cinsel sömürü ve cinsel istismara karşı korunmasına ilişkin yasal düzenlemeler bulunmaktadır.

5187 sayılı Basın Kanununun 21. maddesinde, süreli yayınlarda, onsekiz yaşından küçük olan suç faili veya mağdurların, kimliklerini açıklayacak ya da tanınmalarına yol açacak şekilde yayın yapma suç olarak düzenlenmiş ve bu

düzenlemelere aykırı yayın yapanlar hakkında para cezalarının uygulanacağı hükme bağlanmıştır.

3984 sayılı Radyo ve Televizyonların Kuruluş ve Yayınları Hakkında Kanununun 4. maddesinde çocukların korunmasına yönelik uyulması gereken yayın ilkeleri belirlenmiş; 33. maddesinde, aykırı yayın yapan özel radyo ve televizyonlara Kanunda belirtilen sınırlar dâhilinde idarî para cezasının uygulanabileceğine ilişkin düzenleme yapılmıştır.

Ülkemizin taraf olduğu anlaşma ve sözleşmelere istinaden çocukların her türlü şiddete karşı korunmasına ilişkin olarak iç hukukumuzda yapılmış olan düzenlemeler doğrultusunda hizmet verilmektedir.

"Çocuk ve Kadınlara Yönelik Şiddet Hareketleriyle Töre ve Namus Cinayetleri'nin Önlenmesi için Alınacak Tedbirler" konulu, 2006/17 sayılı genelgede belirtilen önerilere ilişkin olarak başlatılacak çalışmalarda koordinasyon görevi "çocuğa yönelik şiddet" konusunda Sosyal Hizmetler Çocuk Esirgeme Kurumu Genel Müdürlüğü'ne verilmiştir. Bu bağlamda, SHÇEK Genel Müdürlüğü, konuyla ilgili tüm detayların ele alındığı bir ulusal eylem planı hazırlanmasını öngörmektedir. Bu planın kapsamlı bir şekilde hazırlanabilmesi için ülkede farklı alanlarda ne tip çalışmaların yapıldığı ve bunlara ek olarak nelere ihtiyaç duyulduğuna yönelik bir durum analizi yapılması gerekmektedir. Bu amaçla, ilgili tüm tarafların görüşlerinin alındığı bir rapor hazırlanması ve bir toplantı yapılması planlanmaktadır. Bu kapsamda UNICEF ile işbirliği içerisinde "Çocuğa Yönelik Şiddetin Önlenmesi"ne ilişkin çalışmalar devam etmektedir.

Sivil Toplum Kuruluşları ve yerel yönetimlerle Kurumumuz arasında imzalanan protokoller çerçevesinde işbirliği yapılarak bu tür girişimlerin yaygınlaştırılmasına ve desteklenmesine çalışılmaktadır.

Kurumumuzun 2009 yılı bütçesi 1.577.000 TL olup, 2010 bütçemiz 2.374.000 TL olarak belirlenmiştir. Çocuklara yönelik şiddetin önlenmesiyle ilgili bütün plan ve programlar her iki bütçe içerisinde de yer almaktadır.

Çocuklara yönelik şiddet konuları ile ilgili şikâyetlerin iletilebileceği **Alo 183 Aile, Kadın, Çocuk, Özürlü ve Sosyal Hizmet Danışma Hattı** bulunmaktadır. Söz konusu danışma hattı, istismara uğrayan veya uğrama riski taşıyan ve desteğe gereksinimi olan kadınlara ve çocuklara yönelik psikolojik, hukuki ve ekonomik alanda danışmanlık ve rehberlik hizmetleri sunmaktadır. Gereksinim duydukları hizmet türüne en kısa zamanda ulaşmalarını sağlamak amacıyla Sosyal Hizmet Kuruluşları konusunda bilgilendirilmektedirler. Kadın ve çocuğa yönelik istismarın önlenmesi, kadınların toplumda statülerinin yükseltilmesi, çocukların yüksek yararının gözetilmesi hedefine ulaşılabilmesi için hizmet verilmektedir.

Halen Genel Müdürlüğümüz Basın ve Halkla İlişkiler Müşavirliğine bağlı olarak hizmet veren Alo 183 Aile, Kadın, Çocuk, Özürlü ve Sosyal Hizmet Danışma Hattı 2007 yılından itibaren 7 gün, 24 saat süre ile hizmet vermektedir. Ulaştırma Bakanlığı Haberleşme Genel Müdürlüğü ile yapılan yazışmalar neticesinde 03.12.2007 tarihi itibarıyla Hat ücretsiz olarak hizmet vermeye başlamış olup, ülkemizin her noktasından yapılan aramalara Genel Müdürlüğümüzce Ankara ilinden hizmet verilmektedir.

Ayrıca illerde oluşturulan İnsan Hakları Kurullarına çocuğa yönelik şiddetle ilgili şikâyetler iletilmektedir.

Konuya ilişkin olarak Bakanlığımıza bağlı Aile ve Sosyal Araştırmalar Genel Müdürlüğünce verilen cevaba göre;

Bilindiği gibi, Aile hem toplumun temeli hem de her yaştaki birey için vazgeçilmez temel ünedir. Aile bu niteliğiyle toplumlarda kültürel kimliğin, insani değerlerin ve tarihi sürekliliğin koruyucusu ve aktarıcısı olan evrensel bir kurumdur. Aile kurumu, günümüz toplumlarında işlevlerinden bazılarını diğer kurumlara devretmesine karşılık, başka bir şekilde yerine getirilmesi mümkün olmayan temel işlevleri nedeniyle varlığını ve önemini sürdürmektedir. Kısacası aile bu nitelikleriyle vazgeçilmez bir önceliğe sahiptir.

Gücünü ve bütünlüğünü kaybeden aile yapısı, toplumlarda telafisi mümkün olmayan sorunlara yol açmaktadır. Aile değerlerinin zayıflaması ile birlikte başta neslin devamı olmak üzere, çocukların ve gençlerin topluma faydalı birer insan olarak yetişme imkanları da yok olmaktadır. Ailedeki çözümler, telafisi imkansız toplumsal bozulmayı da beraberinde getirmektedir. Öyle ki, yaşanan hızlı değişim ve dönüşümlerin, ailenin sosyal güvenlik, dayanışma yardımlaşma, sorun çözme yeteneği, manevi doyumun karşılanması gibi temel mekanizmalarını adeta işleyemez duruma getirmektedir. Bu süreçte yaşanan uyuşturucu kullanımı, şiddet kullanımı, boşanmalar, nikahsız birliktelikler ve suçlardaki artış gibi olguların, ailenin sorun odağıymış gibi algılanmasına yol açmaktadır. Oysaki yapılan araştırmalar, güçlü bir aile yapısının toplumun temel sorunlarını aşmada en önemli çözüm adresi olduğunu göstermiştir. Toplumsal yapının sağlıklı olmasında aile kurumunun güçlendirilmesinin önemi büyüktür. Çünkü toplumsal huzurun, barışın, sağlığın, eğitimin ve ekonomik hayatın temel alt yapısını aile oluşturmaktadır

Bu bilinçten hareket eden Başbakanlık Aile ve Sosyal Araştırmalar Genel Müdürlüğü(ASAGEM), ülkemizdeki sosyal sorunların tespiti ve çözümü ile Türk ailesinin bütünlüğünün korunması, güçlendirilmesi ve sosyal refahının artırılmasına yönelik ulusal ve uluslararası bilimsel araştırmalar yapmak veya yaptırmak, projeler geliştirmek, desteklemek, bunların uygulamaya konulmasını sağlamak ve aileye yönelik millî bir politikanın oluşmasına yardımcı olmak temel hedefiyle çalışmalarını kuruluğu günden sürdürmektedir.

Bu çerçevede, kurum, özellikle mevcut aile yapısını; ana, baba, eş, çocuklar ve akraba ilişkilerinden kaynaklanan problemler ile aileyi ve aile bireylerini tehdit eden, aileden veya aile dışından kaynaklanan sorunları, aile içi şiddet ve istismarı, töre cinayetlerini, kötü alışkanlıkları ve bağımlılıkları, tüm bunları doğuran sebepleri, çevresel-sosyal etkilerini incelemek, araştırmak, bunların önlenmesine, çözümlenmesine yönelik her türlü araştırma, proje ve eğitici programları, kamuoyunun yararlanımına sunmak hedefiyle birçok etkinlik gerçekleştirmiştir.

Özellikle şiddet ve çocuk alanında gerçekleştirilen çalışmaları şu şekilde sıralanabilir:

Şiddeti Önleme Platformu

Ailenin ve aileyi oluşturan bireylerin karşılaştıkları sorunlara ilişkin kamuoyundaki eğilim ve istekleri tespit etmek amacıyla ilgili kurum ve kuruluşlarla

ortak çalışmalar yapmak ve özellikle gönüllü kuruluşların, bu sorunlar karşısında çözüm üretme, sorumluluk üstlenmekte ve toplum kalkınması ile demokrasinin gelişmesine önemli katkılarda bulunma noktalarındaki zengin deneyiminden yararlanmak hedefiyle yola çıkan kurum, Şiddeti Önleme Platformu çerçevesinde Eğitim ve Şiddet Alt Çalışma Grubu, Medya ve Şiddet Alt Çalışma Grubu, Aile İçi Şiddet Alt Çalışma Grubu, Koordinasyon ve İşbirliği Alt Çalışma Grubu oluşturmuştur. Bu çalışma gruplarının önerileri ve çözümleri yönünde ilgili kurumları adres gösteren bir "Ulusal Eylem Planı" hazırlanmıştır. Bu çerçevede, şiddet alanındaki mağdurlara Hizmet Verenlerin Eğitimi, Şiddet Uygulayıcıların Eğitimi, Mağdurların Eğitimi ve Rehabilitasyonu ve Kitlesele Eğitim alanlarında, başta medya kuruluşları, yerel yönetimler, ilk, orta ve yüksek öğretim kurumları olmak üzere ilgili kurum ve kuruluşlara çağrıda bulunulmuştur.

Çocukların Korunması Alanında Bir Model Önerisi: Aile Toplum Merkezi

Genel Müdürlük, özellikle aile içi şiddet ve istismarı, sokak çocukları ve kötü alışkanlıklar alanlarında da birçok faaliyet sürdürmektedir. Bilindiği gibi, göç ve yoksulluğun egemen olduğu illerimizde çocuklar çeşitli nedenlerle ihmal ve istismar edilmektedir. Bu ihmal ve istismarın en önemli görünümü, çocukların hızla sokağa itilmesidir. Sokağa itilen çocuk başlangıçta aile bütçesine destek sağlamak gibi masum gerekçelerle işe başlamakta ancak zamanla çeşitli suç ve kötü alışkanlıkların pençesine yakalanmakta veya kişisel gelişimini zedeleyecek süreçlerle karşı karşıya kalmaktadır. Bu koşullarda sokakta yaşayan çocuklar, sokakta çalışan çocuklar, bağımlı çocuklar, gibi tanımlamaların ötesinde çocuğun gününü başıboş sokakta geçirmesi gibi yaygın bir olgu ile karşılaşmaktadır. Çocukların ve gençlerin zihinsel, ruhsal ve bedensel gelişiminin güvence altına alınması Anayasamızın da belirttiği gibi önemli bir kamusal yükümlülüktür. Ancak bu yükümlülüğün aile ve toplumdaki bağımsız ele alınması, daha doğrusu çözüm bulması mümkün değildir.

Sokakta marjinal işlerde çalışan/çalıştırılan çocuklarla "sokağın çocukları" arasında çok ince bir çizgi vardır ve sokağın acımasız zor koşullarında çalışan çocuklar, hızla "sokağın çocukları" olabilmektedir.

Türkiye'de son altmış yıldır yaşanan göç ve kentleşme olguları "sokak çocukları sorununun" da temeli olarak gösterilebilir.

Yasal açıdan bakıldığında, 1990'da imzalanmış olan "Çocuk Hakları Sözleşmesi" çocukların korunması konusunda önemli bir adım gibi görünse de bunun hayata geçirilebilmesi istenildiği kadar hızlı ve işlevsel olamamaktadır. Anayasamızın 41. maddesi "Ailenin Korunması" kavramı içinde çocukların korunmasını da dile getirmiştir. Sosyal Hizmetler Çocuk Esirgeme Kurumu'nun 2828 sayılı kanunu çocukların bakımları ve yetiştirilmeleri için kurumlara yerleştirilmeleri konusunda çeşitli kısıtlamalar getirmektedir. 1990'lı yıllardan itibaren birçok ilimizde toplumsal sorun haline gelen "sokak çocukları" alanında görevli kamu kurumu, "Sosyal Hizmetler ve Çocuk Esirgeme Kurumu"dur. SHÇEK Genel Müdürlüğüne bağlı birçok Çocuk ve Gençlik Merkezinde bu alana yönelik çalışmalar yapılmaktadır. Bu merkezler aracılığı ile yaklaşık on bine yakın sokakta çalışan ve sokakta yaşayan çocuğa ulaşılmıştır.

Çocuk ve Gençlik Merkezlerinde görevli sosyal hizmet uzmanlarınca yapılan sokak çalışmaları sonucunda "çocukların kimlik bilgileri, adresleri, eğitim durumları, çalışma şartları, sokakta olma nedenleri, madde bağımlısı olma gibi" bilgiler alınarak çocukların merkezlere gelmeleri sağlanmaktadır.

Sokağın çocuklarının ise sokağa gelişleri ilk bakışta birçok farklı nedene bağlanabilir. Bunlar arasında aile içi şiddet, cinsel/fiziksel istismar, göçün beraberinde

getirdiği sorunlar, ailenin ekonomik yapısı, üvey anne veya baba, ailenin bakabileceğinden fazla çocuğa sahip olması, sevgisizlik ve ihmâl sayılabilir. Bu sorunlara genel bir bakış açısı getirildiğinde, kaynağının aileye dayandığı görülmektedir. Özellikle, dayak ve cinsel istismarın yoğun olduğu aile ortamında yaşayan çocuk için sokak yaşamı her türlü tehlikesine rağmen cazip bir hal almaktadır. Bazı durumlarda ise çocuğun kısa süreli evden kaçışları ailelere "benimle ilgilenin" çağrısı durumundadır. Bu çağrılara cevap alamayan çocuk, çözümü tamamıyla uzaklaşarak aileyi cezalandırmada bulabilmektedir. Şu ya da bu şekilde sokakta yaşamaya başlayan çocuklar, sokak yaşamının gereği olarak şiddet, fiziksel veya cinsel istismara maruz kalmakta; uyuşturucuyla tanışıp çeşitli suçlara itilmektedirler.

Aile Toplum Merkezi:

Toplum ve aileyi derinden etkileyen bu sorunun gerçek kaynağının aileler, çocuğun yaşadığı çevre ve okul olduğu düşünüldüğünde, bu yöndeki uygulamaların bu odaklar üzerinde ve yerinde verilmesi gerekliliği ortaya çıkmaktadır. Bu hizmetlerin maliyet/yarar ilişkisi açısından oldukça yüksek oranlarda kaynak israfına yol açtığı saptanmıştır. Bu hizmete ayrılan bütçenin ailelere yerinden verilecek hizmetlerle daha verimli ve ekonomik kullanılacağı ortadadır.

Bu tesbitler ışığında, Aile ve Sosyal Araştırmalar Genel Müdürlüğü tarafından önerilen Aile Toplum Merkezi Modeli'nin uygulamaya geçmesi bu alandaki sıkıntıları önemli ölçüde çözecek durumdadır.

Şu anda faaliyet gösteren merkezlerde yapılan incelemelerde ortaya çıkan sorunlar ve çözüm önerilerine dönük olarak üretilen Aile Toplum Merkezi Modeli'nin uygulanmasında aşağıdaki faktörlerin gözönüne alınması gerekmektedir;

Varolan uygulamada, bu merkezlerde hem sokaklarda çalışan hem de sokakta yaşayan çocuklara birlikte hizmet verilmesi anlamlı ve doğru bir uygulama olarak görülmemektedir. Çünkü; her iki grubun sokakta bulunma nedenleri, ailesi olan ilişkileri, sokakta edindiği davranış ve deneyimleri farklı olduğundan, verilecek hizmet modelleri de farklılaşmak zorundadır. Ancak, uygulamada bu hizmetin ağırlıklı olarak SHÇEK tarafından verilmesi, yetersiz fiziki yapı, kadro ve donanım eksikliği bunu bir bakıma zorunlu hale getirmiştir. Bunun yanısıra, yurt ve yuvalardan buralara sorunları olan çocuklar gönderilmekte; ayrıca, mahkeme kararıyla suça karışmış çocuklar da bu merkezlere yönlendirilmekte; bu durum, varolan sıkıntılı durumu daha da ağırlaştırmaktadır.

Öncelikle düşük sosyo-ekonomik düzeye ve temel ihtiyaçlarını karşılama düzeyinde sıkıntı yaşayan ailelere yönelik yapılandırılan toplum merkezlerinin, sokak çocuklarını üretme riski taşıyan semt ve mahalle ölçeğinde hizmet vermesi gerekmektedir. Bu tür ailelerin temel ihtiyaçlarının karşılanması yönünde ilk başvuru, çözüm ve yönlendirme merkezi olacak toplum merkezlerinin, bunu yerine getirebilmesi için ilgili birçok kurumun sürekli desteğine ve katkısına (personel, bina, maddi yardım vb) ihtiyaç bulunmaktadır. Sorunun birçok alanı ilgilendirmesi, ilgili birçok kurum ve kuruluşun bu organizasyon içinde farklı işlev ve roller yüklenmesini gerektirmektedir.

Bu çok yönlü sorunun üretildiği alanlardan biri olan ailenin temel ihtiyaçlar düzeyinde ve yerinde desteklenmesi ve güçlendirilmesi, sorunun ortaya çıkmasına engel olabileceği gibi varolan risklerin şehrin merkez/merkezlerine taşınmadan çözümlenmesine yarayacaktır. Yoksa varolan merkezlerde bu ihtiyaçların karşılanması bugünkü haliyle mümkün olmadığından, ortaya çıkmış sorunun bir anlamda geçici

önlemlerle rehabilite edilmesi, yeni sokak çocuklarının sisteme katılımını engelleyememektedir.

Aile Hizmetlerinde Sivil Toplum Kuruluşları İle İstişare Toplantısı 29 Şubat - 2 Mart 2008 Diyarbakır

Ailenin korunması ve güçlendirilmesi temelinde aileye hizmet sunan tüm kurumların ve sivil toplum kuruluşlarının işbirliği çerçevesinde yapacağı çalışmaların temelinde, aile merkezli politikalarla aile refahını artırıcı önlemler, projeler ve çözümlerin olması gerektiği bilinciyle hareket eden ASAGEM, bu çerçevede ilgili kurumlarının deneyimlerini paylaşmak hedefiyle STK temsilcilerinin katıldığı Aile Hizmetlerinde Sivil Toplum Kuruluşları İle İstişare Toplantısı'nı 29 Şubat 2008 - 2 Mart 2008 tarihleri arasında Diyarbakır'da yapmıştır.

Toplantının programı kapsamında açılış konuşmalarını takiben bölgedeki çeşitli illerden gelen aileye yönelik hizmetler sunan STK'ların başarılı çalışmaları yer almış, devamında da bu bölgedeki ailelere ilişkin sorunların tespiti ve bunlara yönelik çözüm önerileri tartışılmıştır.

Söz konusu toplantıda, özellikle Türk ailesinin yaşadığı aile içi ilişkilerden (eşler ve ebeveyn-çocuk iletişimi gibi) ve aile kurumu ile birlikte yaşanan ahlak ve değerlerin aşınmasından kaynaklanan sorunlar yanında şiddet, suç, kötü alışkanlıkların hızla artması ile boşanma, terk nedeniyle kadın ve çocukların yaşadığı sorunlara da dikkat çekilmiştir.

Aile Yapısı Araştırması

Türkiye'deki ailelerin yapısını, bireylerin aile ortamındaki yaşam biçimlerini ve bireylerin aile yaşamına yönelik değer yargılarını tespit etmek üzere 2006 yılında gerçekleştirilen **Aile Yapısı Araştırması** ile Türk ailesinin bugünkü durumu ortaya çıkarılarak, hanehalkı özellikleri, evlilik, aile içi ilişkiler, akrabalık ilişkileri, çocuk, yaşlı ve diğer toplumsal konulardaki değer ve tutumlar ile aile sorunları hakkında bilgilerin toplanması, bunların çeşitli değişkenler açısından analiz edilmesi ve zaman içindeki değişimin belirlenebilmesine imkan sağlayacak verilerin elde edilmesi amaçlanmıştır.

Araştırmadan elde edilen sonuçlara bakıldığında;

Örneklem büyüklüğü olarak aile yapısı alandaki önemli göstergeleri ortaya koyan bu önemli araştırmanın, "**Çocuk ve Çocuk İle İlgili Düşünceler**" bölümünde, 3-17 yaş grubunda çocuğu olan bireylere, çocuklarıyla sorun yaşadıkları konular sorulmuştur. En yüksek oranda sorun yaşanan konular, "Arkadaş seçimi" (%28), "Harcama ve tüketim alışkanlığı" (%28), "Kılık- kıyafet tarzı" (%25) olarak ortaya çıkmıştır.

Diğer yandan, bu alandaki önemli bir sorun alanı olarak görülen çocuklara verilen cezalar konusunda önemli veriler elde edilmiştir. 3-17 yaş grubunda çocuğu olan bireylere son bir yıl içinde çocuklarına ne tür cezalar verdikleri sorulmuştur. Alınan cevaplardan elde edilen veriler anne ve baba olarak ayrıştırılarak analiz edilmiştir. Babaların çocuklarına verdikleri cezaların sıklığını üç grupta toplamak mümkündür: Birinci grupta en çok verilen ceza "oyun oynamasına izin vermemek" (%72)'tir. İkinci sıradaki cezalar: "Dövmek" (%31), "bir süre istediklerini almamak" (%28) ve "harçlığını kesmek"tir (%27). Üçüncü grupta yer alanlar ise; "azarlamak" (%22), "bir süre konuşmamak" (%17), "TV izlemesine izin vermemek" (%17), "arkadaşları ile görüştürmemek" (%14) ve en düşük oranda da "odaya kapatmak"tır (%6).

Annelerin çocuklarına verdikleri cezalar, küçük farklılıklarla babalarınınkine benzer bir gruptandırma göstermektedir.

Öte yandan çocuklarına dövme cezası veren anne-babalara, dövme nedeni sorulmuştur. Verilen cevaplar içerisinde en yüksek oranlarda "Büyüklere saygısızlık yapması" (%36) "Yalan söylemesi" (%30), "Eğitimi ihmal etmesi (derslerine çalışmaması vb.)" (%26), "Kardeşlerine, arkadaşlarına şiddet uygulaması" (%23) cevapları bulunmaktadır.

Çocuk Programlarında ve Bu Programlarda Yayımlanan Reklamların İçerik Analizi Araştırması

2008 yılında ASAGEM tarafından yaptırılan "Çocuk Programlarında ve Bu Programlarda Yayımlanan Reklamların İçerik Analizi Araştırması" ile ulusal ve uydu üzerinden yayın yapan televizyon kanallarında yayımlanan çocuğa yönelik programların ve bu programlar esnasında yayımlanan reklamların içerik analizini yaparak, kullanılan dil, söylem ve yöntemleri ortaya çıkarmak amaçlanmıştır. Araştırmada nicel ve nitel araştırma tekniklerinin birlikte ele alındığı "çoklu metot" kullanılmıştır. Bu kapsamda 300 reklam, 63 çocuk programı incelenmiştir. Ayrıca reklamların ve programların hazırlayıcısı olan 14 medya profesyoneliyle derinlemesine görüşmeler gerçekleştirilmiştir. Araştırma 17 Haziran-25 Kasım 2008 tarihlerinde İstanbul'da gerçekleştirilmiştir.

Araştırmadan elde edilen sonuçlara bakıldığında;

Çocuk programlarında ve bu programlarda yayımlanan reklamlarda sunulan içeriğin çocuğun fiziksel ve cinsel gelişimini etkileyecek düzeyde olduğu tespit edilmiştir. Örneğin programlarda ve reklamlarda çocukların, sağlıklarını olumlu etkileyecek fiziksel etkinlikler içerisinde nadiren gösterildiği, çocuk programlarının önemli bir kısmında çocukları tehlikeli durumlara sokabilecek ifade veya görsel sunumları içerdiği belirlenmiştir.

Çocuk programlarında, reklamlara göre şiddet öğelerinin daha yoğun olduğu belirlenmiştir. Çocuk programlarında en yaygın gözlemlenen şiddet öğesi, fiziksel şiddet kullanımudur. Şiddet ve şiddetin gösterilme biçimleri dikkate alındığında çocuk programlarının önemli bir kısmının şiddet öğeleri içerdiği söylenebilir. Nitel araştırmaya katılan katılımcılar, genel olarak şiddet öğelerine karşı bir duruş sergilemeler de şiddetin de günlük hayatın bir parçası olduğunu ve dolayısıyla çocuklara pembe bir dünya sunmanın yanlış olduğu görüşünü ileri sürmüşlerdir. Şiddet görüntülerinin belirli bir dozda verilmesi gerektiği, çocuğun şiddet görüntülerinden etkilenmesini önlemek için televizyon karşısında çok fazla yalnız bırakılmaması gerektiği de ifade edilmiştir.

Çocuk programlarının önemli bir kısmında olayların çocuğun benzerlerine kendi yaşamında rastlayabileceği türden olmadığı, karakterlerin problemlerini doğaüstü güçler kullanarak çözdüğü saptanmıştır. Bu durum çocukların, gerçekte gerçek olmayanı ayırt etmekte güçlük çekmelerine, gözleri önünde olup bitenin bir oyun veya temsil olduğunu bilmeyip gerçek zannetmelerine neden olabilmektedir.

Nitel araştırma bulgularında katılımcıların bir kısmı, çocuk programlarının modelleme yoluyla çocuğun davranış kalıplarını etkilediğini ifade etmiştir. Çocuk programlarındaki marjinal karakterlerin ve genellikle de olumsuz davranışların, çocuklar tarafından model alındığı da belirtilmiştir. Nitekim çocukların örnek alabileceği olumlu karakterler, çocuk programlarında %56 oranında, reklamlarda ise %34 oranında yer almaktadır.

“Sokak Çocuk ve Suç(Sokakta Yaşayan, Suç İşleyen ve Suça Maruz Kalan Çocuklar)” Adlı Araştırma

Sokak çocukları olgusu ile ekonomik, sosyal, kültürel ve politik bir çok faktör ile ilişkilidir. Hızlı ve düzensiz kentleşme, düşük sosyo-ekonomik düzey, göç ve onun beraberinde getirdiği sağlıksız yerleşim ve yaşam koşulları, aile içi ilişkilerde parçalanmış ailenin yarattığı bozulmalar, aile içi şiddet, ailenin kalabalıklığı, cinsel ve duygusal istismar, öğrenim düzeyinin düşüklüğü, yetersiz kontrol çocukları sapmış davranışlara ve sokağa itmektir. Bu özellikler tüm ülkelerde sokakta yaşayan, suç işleyen çocuklar ve suça maruz kalan çocuklarda görülmektedir.

Genel hatlarıyla, gelişmişlik farkı, ülkeler arasında sorunun dağılımı ve çözüm olanakları açısından önemli farklılıklar gösterse de, çocukları bu soruna iten nedenler, sosyal yapılar arasında benzerlikler göstermektedir. Evden kaçan, sokakta yaşayan, suç işleyen ve suça maruz kalan çocuklar sadece kendi ailelerine problem yaratmamakta, yaşadıkları çevrenin genel düzenine de zarar vermektedirler. Suç işleyen bu çocuklar arkalarında birçok mağdur bırakmaktadır.

Son yıllarda yazılı ve görsel basında, çocukların çeşitli şekillerde suç olayları ile ilişkilendirildiği haberleriyle karşılaşılmaktadır. Çocuklar, yaşlılar ve kadınlarla birlikte suça en fazla maruz kalma bir başka ifadeyle, suç mağduru olma riski taşımaktadırlar. Çocukların şahsa karşı ve mala karşı suçların mağdurları olabilmeleri yanında yine son dönemlerde bazı haberlerde sıklıkla yer aldığı gibi cinsel suçlara; özellikle taciz, tecavüz ve çocuk pornografisine de maruz kalabilmektedirler.

Polis Akademisi projesinin verilerine dayanan bu araştırma, 2006-2007 yılları arasında İstanbul ve Ankara’da toplam 1526 adet 18 yaş ve altı çocuğa anket ve mülakat teknikleri kullanılarak yapılmıştır.

Ailede karşılaşılan şiddetin birden fazla türde olduğu, en çok rastlananların ise, Dövme-Hakaret ve Küfür, Dövme-Hakaret ve Küfür-Yaralama, Dövme ve Yaralama olduğu saptanmıştır.

En yaygın evden ayrılma veya evden kaçma nedenlerinden biri aile içi şiddettir. Bu sonuç, diğer ailesel problemler ile incelendiğinde, daha anlamlı olarak tekrar ortaya çıkmaktadır. Aile problemleriyle ilgili diğer seçenekler ise, %9,1 ile ekonomik problemleri, %8 ile anne-babası ile anlaşmazlık yaşaması, ve %5,9 ile anne-babanın ayrılmasıdır. Grubun önemli bir kısmında aile ile ilgili sorunların örneğin, aile içi şiddetin ve ekonomik sorunların, çocuğun evden ayrılmasında önde gelen nedenlerden olduğunu göstermektedir.

Bundan dolayı, sözkonusu çocuklar, ailesinin kendilerine şiddet uyguladığı için evden kaçtıklarını, daha sonra da sokakta arkadaşlarının etkisiyle suç işlediklerini ve madde kullanmaya başladıklarını, onun etkisiyle hırsızlık ve gasp suçu işlediklerini, cezaevine girenlerin orada yeni suçlar öğrendiklerini belirtmişlerdir. Bunun yanına çocukların önemli bir kısmı, durumlarından ailelerini ve arkadaşlarını sorumlu tutmaktadırlar. Öyle ki, suç işleyen, sokakta yaşayan ve çalışan çocukların arkadaşları da azımsanmayacak oranda tutuklanmış veya hüküm giymiş bulunmaktadır.

Bu çerçevede, bu çalışmada çıkan sonuçlara göre, çocuğun topluma hazırlanmasından birinci derecede sorumlu olan ailelerin eğitilmelerinin, çocuklarını yasalara uyan bireyler olarak yetiştirmelerinin önemi konusunda bilinçlendirilmelerinin, ekonomik yönden güçlendirilmelerinin, problemin çözümünde ne kadar etkili olacağı bir kez daha görülmektedir.

Konuya ilişkin olarak Milli Eğitim Bakanlığınca verilen cevaba göre;

Bakanlığımızın anılan soru önergesine ilişkin çalışmaları aşağıda sıralanmıştır.

A) Çocuk ve gençlerimizin risklerden korunmasını sağlamak ve onları psikososyal anlamda daha sağlıklı ortamlarda yetiştirmek amacıyla Bakanlığımız 2006 yılı Ağustos ayında yürürlüğe koyduğu "Eğitim Ortamlarında Şiddetin Önlenmesi ve Azaltılması Strateji ve Eylem Planı (2006-2011+)" çalışmalarını hâlen sürdürmektedir.

Söz konusu eylem planı çerçevesinde ve daha öncesinde şu çalışmalar gerçekleştirilmiştir:

a) 2006 yılı Mart ayında "1. Şiddet ve Okul: Okul ve Çevresinde Çocuğa Yönelik Şiddet ve Alınabilecek Önlemler Sempozyumu" yapılmıştır.

b) 2006 yılı Mayıs ayında "Eğitim Ortamlarında Şiddetin Önlenmesi ve Azaltılması Çalıştayı" yapılmıştır; Söz konusu çalıştay ile eğitim ortamlarında şiddet olgusuna yönelik olarak ne gibi çalışmaların gerçekleştirilebileceğinin birimler tarafından dile getirilmesi, kurumların üzerlerine düşen görevlerin sınırları ve içeriklerinin belirlenmesi amaçlanmıştır.

c) 2006 yılı Ağustos ayında "Eğitim Ortamlarında Şiddetin Önlenmesi ve Azaltılması Strateji ve Eylem Planı Sektör Toplantısı" yapılmıştır; 40'dan fazla kamu kurum ve kuruluşunun katılımıyla gerçekleştirilen çalıştay ile hangi kurum ve kuruluşlar tarafından ne gibi hizmetlerin yerine getirilmesi gerektiği, bu çalışmaların süresi ve iş birliği yapılacak diğer kurumların belirlenmesi hedeflenmiştir. Sonucunda, "Eğitim Ortamlarında Şiddetin Önlenmesi ve Azaltılması Strateji ve Eylem Planı (2006-2011+)" ile merkezi ve yerel düzeyde gerçekleştirilmesi gereken çalışmalar beş başlık altında toplanmıştır.

ç) 31 Ekim 2006'da İstanbul'da "Eğitim Ortamlarında Şiddetin Önlenmesi ve Azaltılması Strateji ve Eylem Planı (2006-2011+)"nın medyaya tanıtımı ve medyaya düşen görev ve sorumluluklara ilişkin medya temsilcileri ile toplantı yapılmıştır.

d) Dokuz akademisyenden oluşan "Danışma Kurulu", çok sektörlü şube müdürleri ve uzmanlardan oluşan "Teknik Ekip" ve karar vericilerden oluşan "Üst Kurul" oluşturulmuştur. İllerde vali yardımcılarının başkanlığında il yürütme kurulları oluşturularak il eylem planları doğrultusunda önleme odaklı faaliyetler gerçekleştirilmektedir.

e) Çocuk ve gençlerimizin de görüşleri alınarak 6 farklı şekilde tasarlanan kap kâğıtları, 4.500.000 adet çoğaltılmış ve öğrencilere dağıtılmıştır. Bu kap kâğıtları aracılığı ile şiddeti önleme sürecinde çocukların kazanmaları gereken temel yaşam becerilerine ilişkin mesajlar verilmiştir.

f) Beş müdahale alanını açıklayan ve süre içerisinde yapılması gerekenlerin haritalandırılmasına olanak tanıyan 40.000 Özet Plan Posterleri okul müdürlüklerine dağıtılmıştır. Bu çalışma ile tüm okul personelinin yıl içerisinde yapacaklarını net bir şekilde görmesi ve bu doğrultuda ilgili personelin üzerine düşen görev doğrultusunda harekete geçmesinin sağlanması amaçlanmıştır.

g) TV spotları hazırlanmış, medyaya kuruluşlarına, illere ve rehberlik ve araştırma merkezlerine dağıtılmıştır.

ğ) 2006 yılı Nisan ayından bu yana "Vak'a Analiz Formu" ile ülke genelinde okullardaki olaylar izlenmektedir.

h) 2007 yılı Nisan ayında Bakanlığımız ve İçişleri Bakanlığı (Emniyet Genel Müdürlüğü) iş birliğinde, 12 ilin millî eğitim müdürlerinin ve emniyet müdürlerinin katılımı ile "Güvenli Eğitim Ortamlarının Sağlanması Çalıştayı" düzenlenmiştir.

i) 2007 yılı Eylül ayında Bakanlığımız ile İçişleri Bakanlığı (Emniyet Genel Müdürlüğü) arasında "Okullarda Güvenli Ortamın Sağlanmasına Yönelik Koruyucu ve Önleyici Tedbirlerin Artırılmasına İlişkin İşbirliği Protokolü" imzalanmıştır.

l) Söz konusu protokol ile ilgili olarak yayınlanan 2007/72 numaralı Genelge kapsamında, millî eğitim müdürlüklerinin, eğitim kurumlarının ve personelinin görev ve sorumlulukları belirtilmiştir.

j) 2009/09 numaralı "Eğitim Ortamlarında Şiddetin Önlenmesi ve Azaltılması" konulu Genelge ile eylem planı çerçevesinde oluşturulan il yürütme kurullarının çalışmalarını izlemek ve değerlendirmek amacıyla raporlama formatı oluşturulmuştur.

k) Çocuk ve gençlerimizin risklerden korunması 2007-2008 Ülke Raporu tamamlanmıştır. Bu çerçevede, Türkiye genelinde iller bazında yapılan eğitimlerden toplam 4.936.297 öğrenci, 2.086.204 veli ve 318.450 öğretmen faydalanmıştır.

B) Bakanlığımız, çocuk ve gençlerimizin her türlü riskten korunmasını sağlamak adına önleme çalışmaları planlamakta ve koordine etmektedir. Bakanlığımız tarafından hazırlanmış olup uygulamaları halen sürmekte olan önleme programlarına aşağıda değinilmiştir.

a) Hayata Sahip Çıkmak Programı: Çocuklarımızın yaşam becerilerini güçlendirme çalışmaları kapsamında 10,14 yaş grubu öğrencilere yönelik "Hayata Sahip Çıkmak Programı" hazırlanmış ve uygulamalar başlatılmıştır. Söz konusu program ile çocuklarımıza temel yaşam becerilerini kazandırmak ve bu doğrultuda çocukların madde kullanımına ya da diğer riskli durumlara yönelik baş etme yöntemlerini içselleştirmelerine yardımcı olmak amaçlanmıştır. Program rehber öğretmenlerin koordinatörlüğünde sınıf rehber öğretmenleri tarafından uygulanmaktadır.

b) 7-19 Yaş Aile Eğitimi Programı: 2006-2010 T.C. Hükümeti - Unicef Ülke Programı kapsamında, Avrupa Birliği'nin mali ve Unicef'in teknik desteği ile Bakanlığımız koordinasyonunda 7-19 yaş grubu içerisinde çocuğu olan anne babalara yönelik sekiz haftalık bir program geliştirilmiştir. Aile eğitimi programı, anne babaların çocuklarını daha yakından tanımalarına destek olmak, olumlu davranış kazandırma yöntemlerini öğrenmelerini sağlamak, riskleri tanıyarak uygun tedbirleri almalarına olanak tanımak, uygun ebeveyn tutum ve tavırlarını

fark ettirmek ve sağlıklı bir şekilde geleceği planlama yollarını içselleştirmelerine katkı sağlamak amaçlarıyla hazırlanmıştır. Genel anlamda, hem olası riskleri/çözüm önerilerini önceden ortaya koyabilmek hem de "Çocuğumu Daha İyi Nasıl Yetiştirebilirim?" sorusuna aile açısından sağlıklı bir yanıt verebilmek için geliştirilmiş bir programdır.

2006 yılında geliştirilmeye başlanan programın son revizyonu 2008 yılının Aralık ayında gerçekleştirilmiştir. Sekiz modülden oluşan program, haftada bir gün üç saat olmak üzere sekiz haftada tamamlanmaktadır. Açılan gruplara en az 12 en fazla 24 kişinin katılımı uygun bulunmaktadır. Bu çalışmalar Bakanlığımız personeli olan rehber öğretmenler ile Sosyal Hizmetler ve Çocuk Esirgeme Kurumu Genel Müdürlüğü (SHÇEK) personeli olan sosyal hizmet uzmanları aracılığıyla sürdürülmektedir.

2007 yılı Ağustos ayından bu yana Bakanlığımız bünyesinde açılan 7-19 Yaş Aile Eğitim Programı eğitimlerine 15.000 ebeveyn katılmıştır.

c) Yaşam Becerileri Eğitimi Programı: 2006-2010 T.C. Hükümeti - Unicef Ülke Programı kapsamında, Avrupa Birliği'nin mali ve Unicef'in teknik desteği ile Bakanlığımız koordinasyonunda geliştirilmiştir.

Bu program, 10-19 yaş arasında olan çocuk ve ergenlere yönelik olarak

geliştirilmiş olup yaşam becerilerini bir bütün olarak ele almaktadır.

Söz konusu programa ilişkin Ankara, İzmir ve Denizli'de pilot eğitimler düzenlenmiştir. Düzenlenen eğitimler aracılığı ile çocuk ve gençlerimizden oluşan akran eğitimcileri ve rehber öğretmenler ile sosyal hizmet personelinden oluşan akran eğitimcisi danışmanları yetiştirilmiştir. Bu çalışma, SHÇEK iş birliğinde sürdürülmektedir.

C) a) Çocuğa yönelik şiddeti engelleyecek toplumsal bir bilinç oluşturulması yönünde Bakanlığımız (İlköğretim Genel Müdürlüğü) ile Ankara Barosu iş birliğinde "Şiddetin Önlenmesi İçin Çocuk Hakları Konusunda Bilinç Kazandırılmasına Yönelik İşbirliği Protokolü" imzalanmış olup ilköğretim okullarında görevli yönetici ve öğretmenler ile velilere yönelik çeşitli eğitim faaliyetleri yürütülmektedir. Ulusal düzeyde bir çalışmaya dönüştürülmesi için teknik düzeyde çalışmalar devam etmektedir.

b) Bakanlığımızca yürütülmekte olan Anne-Baba Çocuk Eğitimi Projesi kapsamında özellikle aile içi şiddetin önlenmesini de içeren başta genç kız ve kadınlarımız olmak üzere tüm aile fertlerine eğitim verilmektedir.

c) Öğretmen ve yöneticilerimize "Eğitim Ortamında Şiddetin Önlenmesi", "Aile, Toplum ve Eğitim Kurumlarında Suç ve Şiddeti Önleme" vb. konularda seminerler düzenlenmektedir.

ç) Bakanlığımız Eğitim teknolojileri Genel Müdürlüğünce 2004-2009 yılları arasında, "Çocuklara Yönelik Şiddeti Önleme", "Çocuklara ve Ailelere Sağlıklı İletişim ve Uzlaşma Kültürü Kazandırma", "Şiddeti Önleme Noktasında Çocuklara, Ailelere ve Öğretmenlere Rehber Olma" amacıyla programlar hazırlanmıştır. Söz konusu programlar Türkiye Radyo ve Televizyon (TRT) Kurumuna yayınlanmak üzere gönderilmiş, ayrıca CD ortamında çoğaltılarak öğretim kurumları rehberlik araştırma merkezleri ve Bakanlığımız internet sitesi üzerinden yayın yapan "İnternet Radyo TV" aracılığıyla da hedef kitleye ulaştırılmıştır.

"Aile İçer Şiddeti Önleme" isimli proje ve "Şiddeti Önleme" temalı başka projelerin tasarım ve yazım çalışmaları da 2010 yılında tamamlanacak şekilde devam etmektedir.

Ç) a) 14.07.2005 tarihli ve 192 sayılı Talim ve Terbiye Kurulu Kararı'yla kabul edilen İlköğretim Okulları Haftalık Ders Çizelgesi'nde, rehberlik ve sosyal etkinlikler için birinci sınıftan sekizinci sınıfa kadar zorunlu bir ders saati ayrılmıştır.

b) İlköğretim okulları için başta Türkçe, fen ve teknoloji, matematik, hayat bilgisi ve sosyal bilgiler derslerinin öğretim programları olmak üzere bütün ilköğretim programları yenilenmiştir.

Yenilenen 1-8'inci sınıflara ait söz konusu programları geliştirme sürecinde sekiz ara disiplin alanına da yer verilmiştir. Bu ara disiplin alanlarından biri de "Rehberlik ve Psikolojik Danışma"dır. Bu alana ait kazanımlar, ilköğretim düzeyinde yer alan zorunlu derslere ait öğretim programlarının kazanımları ile eşleştirilmiştir. Böylece rehberlik ve psikolojik danışmanın temel kazanımları uygulama boyutunda bir sürece yayılmış ve bütün öğretmenlerin görev alanı kapsamına alınmıştır. Söz konusu ara disiplin alanında "kırgınlık ve öfke gibi duygularını uygun şekilde ifade etme, bu duygularla başa çıkma, farklılıklara saygı, problemlere değişik çözüm yolları üretme vb." kazanımlar 1-8'inci sınıflarda sarmal bir yapıda ağırlıklı olarak ele alınmaktadır.

c) Öğretmenlerin okul PDR programı çerçevesinde yürüteceği rehberlik görevlerinin yanında, özellikle İlköğretim Okulları Haftalık Ders Çizelgesi'nde yer alan zorunlu rehberlik saatlerinde, sınıf rehber öğretmenlerinin yapması gereken birtakım rehberlik etkinlikleri ve çalışmaları da bulunmaktadır. Bu nedenle ilköğretim ve ortaöğretimde sınıf rehber öğretmenlerinin rehberlik saatinde uygulayabilecekleri

- rehberlik saati programını geliştirmek amacıyla oluşturulan komisyon tarafından
- hazırlanan "İlköğretim ve Ortaöğretim Kurumları Sınıf Rehberlik Programı" 02.08.2006 tarih ve 329 sayılı talim ve terbiye Kurulu Kararı ile kabul edilmiştir.

Bu programın içinde yer alan yeterlilik alanları ile öğrencilerin;

- Okula ve çevreye etkin olarak uyum sağlamaları, potansiyellerini tam olarak kullanarak eğitsel başarılarını artırmaları,
- Kendilerini tanımaları, kabul etmeleri ve geliştirmeleri,
- Başkalarını anlamaları, kabul etmeleri ve kişiler arası etkileşim becerilerini geliştirmeleri,
- Topluma karşı olumlu anlayış ve tutum geliştirmeleri,
- Hayatını güvenli ve sağlıklı sürdürmek için olumlu tutum ve davranışlar geliştirmeleri,
- Eğitsel ve mesleki kararlar için gerekli olgunluğa ulaşmaları amaçlanmaktadır.

İlköğretim ve ortaöğretim kurumları sınıf rehberlik programında, 12 yıla yayılarak sarmal bir yapıda ağırlıklı olarak yer alan sorun çözme, çatışma çözme, akran zorbalığı, şiddet, öfke vb. kazanımlar ile bu kazanımları gerçekleştirmeye yönelik olarak hazırlanan etkinlikler toplumun psikososyal ihtiyaçlarını karşılamaya hizmet edecektir.

ç) Ortaöğretim kurumlarında zorunlu ders olarak okutulan Din Kültürü ve Ahlak Bilgisi Dersi Öğretim Programı'nın "Hz. Muhammed, din-kültür ve medeniyet, din ve laiklik ile ahlak ve değerler" öğrenme alanlarında ve seçmeli ders olarak okutulan Sosyal Etkinlik Dersi Öğretim Programı'nın "sosyal duyarlılık" öğrenme alanında şiddete karşı çıkan davranış modellerini benimsetmeye yönelik kazanımlara yer verilmiştir.

Ayrıca, din kültürü ve ahlak bilgisi dersinin konuları işlenirken öğretmenin dikkat çekmesi gereken hususlar olarak; ilköğretim 4'üncü sınıf "Aile ve Din" ünitesinde; "Kadına, çocuğa karşı şiddet, ayrımcılık ve her türlü istismar konularına vurgu yapılır.", ilköğretim 6'ncı sınıf "İslam'ın Sakınılmasını İsteddiği Davranışlar" ünitesinde de "Ahlaki olmayan tutum ve davranışlar olan küfür, taciz, her türlü şiddet, soygun, çalma, kapkaç gibi kötü davranışlara ve toplumdaki olumsuz etkilerine de özellikle vurgu yapılır." açıklamalarına yer verilmiştir.

d) Millî Eğitim Bakanlığı Ders Kitapları ve Eğitim Araçları Yönetmeliği'nin 5'inci maddesi hükümlerine göre "eğitim araçları cinsiyet, ırk, din, dil, renk, siyasi düşünce, felsefi inanç, mezhep ve benzeri ayrımcılık içeremez." Bakanlığımız Talim ve Terbiye Kurulu Başkanlığı bünyesinde incelenen ders kitabı ve benzeri eğitim araçları da bu Yönetmelik hükümleri doğrultusunda değerlendirilmektedir.

Saygılarımla.

Selma Aliye KAVAF

Devlet Bakanı